

Nr 181.

Godkänd av första kammaren den 25 maj 1915.
Godkänd av andra kammaren den 25 maj 1915.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag), dels ock i anledning av samma proposition väckta motioner.

(Särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 1 och memorial nr 5.)

Till Konungen.

Genom en den 20 april 1915 dagtecknad proposition, nr 182, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga propositionen bilagt förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag).

Riksdagen får härigenom meddela, att riksdagen, som icke kunnat i oförändrat skick bifalla nämnda förslag, i anledning av propositionen och med föranledande därav väckta motioner, för sin del antagit följande

Lag

**angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens
ställande på krigsfot,
(Hästutskrivningslag.)**

Med upphävande av lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot förordnas som följer:

Om skyldighet att avstå hästar och fordon.

1 §.

Sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skola, med de undantag varom i 2 § stadgas, ägare av krigsdugliga hästar och till krigsbruk tjänliga fordon (anspannsfordon samt automobiler, vartill jämväl hänföras motorcyklar) vara skyldiga att, när så erfordras, till krigsbruk mot ersättning avstå desamma i den ordning, som i denna lag sägs.

2 §.

Befriade från den i 1 § omfördälda skyldighet äro:

a) Konungen och medlemmar av det kungl. huset för det antal hästar och fordon, som Konungen för eget och medlemmarnas behov finner gott bestämma;

b) personer, tillhörande främmande makters härvarande beskickningar och konsulat, såvida de icke äro svenska undersåtar;

c) tjänstemän, läkare och veterinärer för de hästar och fordon, vilka för utövande av deras tjänst eller yrke äro behövlige;

d) ägare till hästar, som lejts för truppernas övningar, för de hästar, vilka vid mobiliseringstillfälle användas vid trupperna och av kronan övertagas;

e) personer, vilka enligt kontrakt förbundit sig att för truppövningar i fredstid tillhandahålla automobiler samt vid mobilisering överlåta dem till kronan, för det antal automobiler, som kontrakten omfatta;

f) personer, med vilka postverket uppgjort kontrakt om postbefordran, för det antal hästar och fordon, som erfordras för kontraktens fullgörande;

g) gästgivare, skjutsstationsföreståndare och skjutsentreprenörer för egna, till skjutsskyldighetens uppehållande nödige hästar och fordon; samt

h) kommuner för hästar och fordon, som erfordras för deras polis- eller brandkårsväsen eller renhållningsverk.

Om anskaffande av hästar och anspannsfordon.

3 §.

Det antal hästar, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot,

bestämmas av Konungen, särskilt för fastlandet och särskilt för Gottlands län, samt fördelas, likaledes av Konungen, på de olika kommunerna efter förhållandet mellan antalet krigsdugliga hästar inom varje kommun och, vad fastlandet angår, hela antalet krigsdugliga hästar därstädes samt, vad angår Gottlands län, hela antalet krigsdugliga hästar i nämnda län; Konungen dock obetaget att, därest sådant för erhållande av det för någon viss del av riket erforderliga antalet hästar finnes oundgängligen nödvändigt, förordna, att å de där belägna kommunerna skall beräknas större antal hästar än som efter nu angivna grund skulle på dem belöpa.

Sådan fördelning verkställs vart femte år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

4 §.

Det antal till krigsbruk tjänliga anspanssfordon, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmas av Konungen och fördelas, likaledes av Konungen, på de olika kommunerna. Sådan fördelning sker vart femte år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

5 §.

Varje kommun inom riket skall vara ansvarig för, att, efter det Konungen förordnat om krigsmaktens ställande på krigsfot, det antal hästar och anspanssfordon, som, enligt vad i 3 och 4 §§ sägs, på kommunen belöper, inställes å mönstringsställen och tider, som av Konungen bestämmas.

Sker övergången till krigsfot icke samtidigt för hela krigsmakten, bestämmas av Konungen, i vilken ordning skyldigheten för de särskilda kommunerna inträder att bidraga till fyllande av krigsmaktens behov av hästar och anspanssfordon.

6 §.

Inom varje kommun skall finnas en *hästuttagningsnämnd*, som det skall åligga att, redan under fredstid, varje år uttaga de hästar och anspanssfordon, som, för den händelse under det nästföljande året förordnande kommer att meddelas om krigsmaktens ställande på krigsfot, då skola enligt 5 § första stycket inställas till mönstring.

7 §.

Hästuttagningsnämnd skall tillsättas för fyra kalenderår i sänder samt bestå av *minst tre högst fem* ledamöter. Av dessa förordnas en av Konungens befallningshavande. *Denne, som skall vara nämndens ordförande, bör helst utses bland kommunens medlemmar. De övriga ledamöterna, vilka skola vara bosatta inom kommunen, jämte två suppleanter för dessa väljas å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Val sker under december månad för de fyra följande kalenderåren.*

Den av Konungens befallningshavande förordnade samt, om möjligt, *även övriga ledamöter* skola vara förtrogna med hästuppfödning eller lantushållning.

Till ledamot eller suppleant i hästuttagningsnämnd må icke, utan vederbörande arméfördelningschefs tillstånd, förordnas eller väljas person, vilken innehar fast anställning vid krigsmakten eller som innehaft dylik anställning och fortfarande är krigstjänstskyldig, ej heller någon, som tillhör beväringens första uppbåd. I övrigt gäller i fråga om valbarhet till denna nämnd och rätt att avsäga sig uppdraget vad som är stadgat för landet om val av ordförande i kommunalstämma samt för stad om val av stadsfullmäktig.

När skäl därtill äro, må Konungens befallningshavande skilja den av Konungens befallningshavande förordnade ledamoten från uppdraget samt därtill förordna annan person. Avgår eljest ledamot eller suppleant i hästuttagningsnämnd under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval. I fall, varom nu är sagt, skall den, vilken förordnats eller valts i avgången ledamots ställe, tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas Konungens befallningshavande samt hästuttagningsnämndens ordförande.

8 §.

Hästuttagningsnämnd sammanträder, så ofta göromålen det erfordra, och minst en gång årligen å tid och ställe, som av ordföranden bestämmas. Är ordföranden av laga förfall hindrad att bevista sammanträde, utser nämnden en av sina ledamöter att vid tillfället föra ordet. Nämnden må ej handlägga något ärende, där ej, förutom ordföranden eller för tillfället utsedd sådan, minst *två* ledamöter äro tillstädes.

Ordföranden är närmast ansvarig för, att nämndens åligganden behörigen fullgöras.

Han äger av *statsmedel* tillgodonjuta *dels* gottgörelse för de honom genom uppdraget åsamkade kostnader, såsom skrivmaterialier, postporto och skrivarhjälp, *dels* *traktamentsersättning under såväl sammanträdes- som resedagar med fyra kronor om dagen, dels ock resekostnadsersättning med lega för skjuts efter en häst eller för båtskjuts eller avgift för plats i andra klassens vagn å järnväg eller för salongsplats å ångfartyg.*

9 §.

Hästuttagningsnämnds valda ledamöter äga, därest å landet av vederbörande kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa eller i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga sådant beslutas, att av kommunens medel åtnjuta dels traktamentsersättning under såväl sammanträdes- som resedagar med högst fyra kronor om dagen, dels ock, då de icke äro bosatta å den ort, där nämnden sammanträder, samt då skjuts, järnväg eller ångfartyg för resa till sammanträdesorten verkligen begagnats, resekostnadsersättning med högst lega för skjuts efter en häst eller för båtskjuts eller avgift för plats i andra klassens vagn å järnväg eller för salongsplats å ångfartyg.

10 §.

Hästuttagningsnämnden bör låta sig angeläget vara att vinna noggrann kännedom om de inom kommunen befintliga hästars och anspanssfordons beskaffenhet samt lämplighet för krigsbruk och däröver föra förteckning.

I den mån så kan ske, bör nämnden, i fråga om hästar, som äro försäkrade i kreatursförsäkringsbolag, söka förskaffa sig kunskap om de uppgifter, försäkringshandlingarna innehålla.

11 §.

Hästuttagningsnämnden åligger att varje år, efter det uttagning av hästar och anspanssfordon för året ägt rum, upprätta en *hästrulla* samt en *anspanssfordonsrulla*, innehållande uppgift å de hästar och anspanssfordon, som uttagits, samt å deras ägare.

12 §.

Uttagna hästar skola av hästuttagningsnämnden eller av nämndens ordförande jämte en annan ledamot besiktigas. Sådan besiktning må äga rum å den tid och i den ordning, som nämnden bestämmer; därvid dock skall iakttagas, att vid utgången av nämndens tjänstgöringsperiod samtliga hästar, som äro upptagna i den senast upprättade rullan, skola hava undergått besiktning. Befinnes häst vid besiktning icke äga de egenskaper, som i 15 § föreskrivas, skall nämnden ofördröjligen uttaga annan häst i den besiktigades ställe.

Angående hästs besiktning och tiden, när den skett, skall anteckning ske i rullan.

För besiktnings verkställande skall stall eller annan lägenhet, där häst förvaras, efter tillsägelse hållas tillgänglig för ledamot av hästuttagningsnämnd.

13 §.

Vardera av de i 11 § omförmälda rullor skall upprättas i tre exemplar.

Av vardera rullan skola årligen, så snart ske kan efter dess avslutande, ett exemplar insändas till Konungens befallningshavande och ett annat exemplar, sedan detsamma kungjorts i kommunens kyrka eller kyrkor, anslås, på landet i det rum, där kommunalstämma vanligen hålles, samt i stad i stadsfullmäktiges sessionsrum eller det rum, där allmän rådstuga hålles. Det tredje exemplaret av vardera rullan kvarbliver hos nämnden.

Ägare till sådan häst eller sådant fordon, som i rulla upptagits, skall snarast möjligt tillställas skriftligt besked därom.

14 §.

Konungens befallningshavande skall granska de från hästuttagningsnämnderna inkomna häst- och anspanssfordonsrullorna samt, om desamma befinnas ofullständiga eller eljest bristfälliga, förståndiga vederbörande hästuttagningsnämnd att inom viss utsatt tid rätta anmärkta brister. Sker icke rättelse inom förelagd tid eller hava rullor icke vederbörligen inkommit eller visar eljest hästuttagningsnämnd försumlighet eller tredska, må Konungens befallningshavande genom föreläggande av viten söka vinna rättelse.

15 §.

De hästar, som i hästrulla införas, skola vara av kraftig kroppsbyggnad och mäta minst 1,38 meter bakom sadelstället (över sista revbenet); dock att, därest hästuttagingsnämnden skulle finna, att inom kommunen ej äro att tillgå hästar av angivna storlek till det antal, för vars tillhandahållande kommunen ansvarar, det föreskrivna antalet hästar må fyllas med sådana av mindre storlek än nu nämnts, därest de i andra avseenden äro av den beskaffenhet, att de enligt bestämmelserna i denna § må införas i hästrullan.

Vidare skall häst, som i hästrullan införes, vara fri från fel, som förringa hästens användbarhet såsom drag- eller ridhäst, samt hava en ålder av fyra till sexton år, därest den uttages som draghäst, och fem till tolv år, därest den uttages som ridhäst; dock att fullt inriden häst under fem eller över tolv år även må kunna godkännas.

Hingstar och dräktiga ston samt ston med föl under fyra månaders ålder må ej införas i hästrullan.

16 §.

Sedan förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skall det åligga vederbörande ägare att å mönstringsställe och tid, varom i 5 § första stycket förmäles, inställa hästar och anspanssfordon, som upptagits i senast upprättade rullor och som fortfarande av honom innehavas, dock icke sto, som är dräktigt eller har föl under fyra månaders ålder.

17 §.

Häst, som avstås till krigsmakten, bör hava skoningen i gott skick. Med varje häst skola avlämnas nödiga ryktdon, grimma med grimskäft, täcke av ylle eller nöthår, täckgjord, en omgång nya hästskor av passande storlek samt foder för tre dygn och, där så ske kan, fodertornister.

Med varje anspanssfordon skall, utom dess vanliga tillbehör, även avlämnas seltyg.

18 §.

Riket indelas genom beslut, som av Konungen meddelas, i *hästutskrivningsområden*, vart och ett omfattande ett större eller mindre antal kommuner.

För varje sådant område skall finnas en *mönstringskommission* med åliggande att vid krigsmaktens ställande på krigsfot pröva de enligt 6 § uttagna hästarna och anspanssfordonen med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk samt bestämma, vilka av dem som, till i fastställd mobiliseringsplan angivet antal, skola avstås för krigsmaktens behov.

19 §.

Mönstringskommission skall bestå av tre ledamöter, av vilka redan i fredstid en utses av militär myndighet och en av *vederbörande landsting eller stad, som ej i landsting deltagar*. Såsom tredje ledamot av kommissionen inträder för varje kommun den av hästuttagningsnämndens ledamöter, som nämnden därtill utser.

Inom mönstringskommission tjänstgör den av militär myndighet utsedda ledamoten som ordförande.

Mönstringskommission biträdes av en veterinär, som verkställer besiktning av de inställda hästarna och på grund av deuna besiktning till- eller avstyrker hästs antagande, ävensom av en protokollsförare. Veterinären och protokollsföraren förordnas av Konungens befallningshavande.

20 §.

Uppstår i följd av kassation brist i det antal hästar eller anspanssfordon, som skall inom kommunen inställas, skall, i den mån ej andra antagliga hästar och anspanssfordon av kommunen ofördröjligen lämnas, mönstringskommissionen äga att, med anlitande av kronobetjäningens biträde, inom kommunen uttaga hästar och anspanssfordon i stället för de kasserade.

Tillika skall mönstringskommissionen, därest brist uppkommer antingen genom hästuttagningsnämndens uraktlåtenhet att uttaga det bestämda antalet hästar eller anspanssfordon eller ock till följd därav att uttagna hästar eller anspanssfordon icke vid mönstringstillfället inställts, äga att inom kommunen, på sätt nyss sagts, uttaga eller, om hinder därför möter, annorstädes inköpa hästar och anspanssfordon för att täcka den uppkomna bristen. Därest vid inköp utom kommunen av hästar eller anspanssfordon priset överstiger medelpriset för de hästar och anspanssfordon, som av hästuttagningsnämnden inom kommunen uttagits, vare kommunen pliktig att ersätta staten skillnaden, med rätt för kommunen att härför utfå gottgörelse av den eller dem, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat kommunen utgift.

Om anskaffande av automobiler.

21 §.

Det antal till krigsbruk tjänliga automobiler, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen och fördelas, likaledes av Konungen, på de olika länen, med hänsyn till varje läns tillgång i berörda avseende.

Sådan fördelning sker vart tredje år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

Sker övergången till krigsfot icke samtidigt för hela krigsmakten, bestämmes av Konungen, i vilken ordning skyldigheten för de särskilda länen inträder att bidraga till fyllande av krigsmaktens ifrågavarande behov.

22 §.

Det åligger Konungens befallningshavande, var för sitt län, att, redan under fredstid, varje år uttaga de automobiler, som, för den händelse under det nästföljande året förordnande kommer att meddelas om krigsmaktens ställande på krigsfot, då skola inom länet inställas till mönstring.

23 §.

För fullgörande av det Konungens befallningshavande jämlikt 22 § tillkommande åliggande skall Konungens befallningshavande för varje sådant automobilmönstringsdistrikt, som i 26 § omförmäles, varje år upprätta en *automobilrulla*, innehållande, i enlighet med det hos Konungens befallningshavande förda automobilregister, uppgift å de automobiler, som jämlikt 22 § uttagits, samt å deras ägare.

Rullan skall, med ledning av nyssnämnda register, alltid hållas vederbörligen kompletterad.

Om automobils införande i rullan skall Konungens befallningshavande låta tillställa automobilens ägare skriftligt besked.

24 §.

Sedan förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skall det åligga vederbörande ägare att å mönstringsställe och

tid, som av Konungens befallningshavande utsättas på förslag av vederbörande militär myndighet, inställa automobil, som är upptagen i senast upprättade rulla och som fortfarande av honom innehaves.

25 §.

Med automobil, som inställes enligt nästföregående §, skola avlämnas dess vanliga tillbehör ävensom reservdelar i mån av tillgång, så ock drivmedel och smörjämne, som erfordras för transporten till utrustningsorten.

26 §.

Riket indelas genom beslut, som av Konungen meddelas, i automobilmönstringsdistrikt, vart och ett omfattande ett län eller större eller mindre del av ett län.

För varje sådant distrikt skall finnas en *automobilkommission*, med åliggande att vid krigsmaktens ställande på krigsfot pröva de enligt 22 § uttagna automobilernas lämplighet för krigsbruk.

27 §.

Automobilkommission skall bestå av tre i automobilers konstruktion och skötsel kunniga ledamöter, av vilka redan i fredstid en utses av militär myndighet och en av Konungens befallningshavande samt den tredje, jämte en suppleant för denne, väljes av vederbörande landsting eller stad, som ej i landsting deltagar.

Val av ledamot och suppleant i automobilkommission verkställles i september månad för de fyra följande kalenderåren.

I fråga om valbarhet till automobilkommissionen samt rätt att avsäga sig sådant uppdrag gäller vad som är stadgat för val av landstingsman eller beträffande stad, som ej deltagar i landsting, för val av stadsfullmäktig.

Avgår vald ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden skall, så snart ske kan, anställas fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas Konungens befallningshavande.

28 §.

Inom automobilkommission tjänstgör den av militär myndighet utsedde ledamoten som ordförande.

Automobilkommission biträdes av en protokollsförare, vilken förordnas av Konungens befallningshavande.

29 §.

Uppstår i följd av kassation brist i det antal automobiler, som skall inom ett automobilmönstringsdistrikt inställas, äger automobilkommissionen att, därest tillgången inom automobilmönstringsdistriktet sådant medgiver, omedelbart, med Konungens befallningshavandes bistånd, uttaga felande automobiler. Saknas sådan tillgång, vidtage Konungens befallningshavande ofördröjligen åtgärder för att det felande antalet automobiler må, där så ske kan, inom annat automobilmönstringsdistrikt i länet uttagas.

Därest brist uppkommer därigenom, att i automobilrulla upptagna automobiler icke vid mönstringstillfället inställts, skall det felande antalet, på sätt nyss sagts, inom länet uttagas eller, om hinder därför möter, annorstädes inköpas. I ty fall skall den, som genom försummelse att inställa i rulla upptagen automobil föranlett, att annan automobil måst för statens räkning inköpas, vara skyldig att ersätta den ökning i kostnaden, som därigenom för staten uppkommit.

Gemensamma bestämmelser.

30 §.

Vid uttagning av hästar och fordon bör tillses, att bördan, så vitt ske kan, jämnt fördelas.

31 §.

Från den dag, Konungen förordnat, att rikets krigsmakt skall ställas på krigsfot, och intill dess mönstring enligt denna lags bestämmelser ägt rum, må häst eller fordon, som uttagits för krigsbruk, icke avyttras utan att Konungen härtill givit lov. Avser nämnda förordnande, att allenast en del av rikets krigsmakt skall ställas på krigsfot, skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning inom de delar av riket, Konungen i sådant fall bestämmer.

I övrigt sker genom denna lag ingen inskränkning i ägares rätt att fritt förfoga över uttagna hästar och fordon.

32 §.

Hästar och fordon ävensom tillbehör och annat, som jämlikt 17 och 25 §§ skall vid mönstring avlämnas, inlösas av staten mot ett pris, vilket skall, i fråga om hästar och anspanssfordon, av mönstringskommissionen samt, beträffande automobiler, av automobilkommissionen fastställas till belopp, svarande mot fulla värdet ävensom kostnaden för inställandet å mönstringsstället.

Likaledes utgår ersättning för inställandet å mönstringsstället av de hästar, vilka enligt fastställd mobiliseringsplan skola inställas, men som icke avstås till krigsmakten.

Kan militär personal ej infinna sig å mönstringsställe för hästarnas och fordonens mottagande, utgår ersättning jämväl för hästarnas och fordonens förande därifrån till vederbörande truppavdelning genom de avlämnandes försorg.

33 §.

De fastställda inlösningsprisen å avlämnade hästar och fordon ävensom tillbehör och annat, som jämlikt 17 och 25 §§ skall vid mönstring avlämnas, betalas kontant å mönstringsställena eller, där så ej kan ske, genom anvisningar, utställda av mönstringskommissionen eller, vad beträffar automobiler, av automobilkommissionen samt förfallna till betalning *tre-tio dagar* efter utställandet. Sådan anvisning, som löper med fem procent årlig ränta från och med dagen för utställandet, inlöses å ort och tid, som genom allmän kungörelse tillkännagivas.

34 §.

De närmare föreskrifter, som för verkställigheten av denna lag bliva erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916; dock att de i lagen stadgade val skola, å föreskrivna tider, under år 1915 verkställas.

Stockholm den 25 maj 1915.

Med undersätlig vörndnad.